

**Monnaies byzantines du Musée Puig, Musée Numismatique
Joseph Puig, Ville de Perpignan, 1991, 64 p., 9 figuri în text,
16 planșe**

După *"Pallofes du diocèse d'Elne"* și cele două tomuri ale lucrării *"Monnaies gauloises"*, Muzeul Joseph Puig și-a propus realizarea acestui volum consacrat descrierii monedelor bizantine aflate în colecția sa. Lucrarea depășește caracterul unui simplu catalog, deoarece în cuprinsul său sunt incluse o prezentare a principalelor momente ale istoriei Imperiului Bizantin, realizată de Sylvie Caucanas, precum și un amplu studiu realizat de Cécile Morrisson.

Sylvie Caucanas consideră anul 395 ca moment de început al istoriei Imperiului Roman de Răsărit, precizând faptul că la începutul secolului al V-lea cele două părți ale vechiului Imperiu Roman sunt unite mai mult prin legături teoretice și cunosc o evoluție total diferită: partea orientală a Imperiului intră într-o etapă de dezvoltare care durează până în primii ani ai secolului al VII-lea. Prin urmare, studiul său, *"Byzance"*, este structurat în patru părți: 1) Prima vârstă de aur bizantină (410-610) insistă asupra ereziilor și a domiei lui Justinian I; 2) Heraklizii (610-711) și Isaurienii (711-867) în care se referă mai ales la luptele cu persii, invazia arabilor și "războiul imaginilor"; 3) A doua vârstă de aur a Bizanțului (867-1081), care evidențiază opera internă și externă a împăraților macedoneni, amintind și criza care a precedat venirea la tron a împăratului Alexios I Comnenul; 4) Agonia Bizanțului (1081-1453) se referă, pe scurt, la criza Imperiului care se încheie cu cucerirea otomană din 1453. Considerăm că se impune, totuși, o precizare: împărații din dinastia isauriană au condus imperiul în perioada 717-802 (cu domnia Irenei, soția lui Leon al IV-lea și mama lui Constantin al VI-lea). După Nikephor I (802-811), ginerele său Mihail I (811-813) și Leon al V-lea Armeanul, în anul 820 începe domnia împăratului Mihail al II-lea, fondatorul dinastiei amoriene (820-867).

Cécile Morrisson semnează studiul *"Simboluri ale puterii: împăratul bizantin în numismatică"*, bazat pe comunicarea ținută la Perpignan în iunie 1990 (în fiecare an, Muzeul și Asociația numismatică din Roussillon organizează "Zilele perpignaneze de studii numismatice", iar în anul 1990 aceste studii au fost consacrate Bizanțului). Studiul pune accent pe reprezentările de pe monedele bizantine și semnificațiile acestora, mai ales în ceea ce privește monedele de aur. În prima parte, *"Moștenirea romană: împăratul pe monede din secolele IV-VI"*, autoarea se referă la evoluția portretului imperial în secolul al IV-lea către o reprezentare impersonală și aproape neschimbată a suveranilor, întreruptă numai de efigiile individualizate ale uzurpatorilor (Magentius sau Phocas). O altă problemă abordată este cea a persistenței temei împăratului triumfător, evocată în secolele IV-VI mai ales de reprezentarea pe solidi a împăratului cu lance, purtând cască, platoșă și scut, asociată pe revers cu imaginea Victoriei înaripate. Cea de-a doua parte, *"Creștinarea iconografiei imperiale (secolele VI-IX)"* este consacrată transformărilor care apar sub influența religiei creștine: înlocuirea însemnelor și simbolurilor păgâne cu semnul crucii; reprezentarea împăratului în costum "civil"; reprezentările dinastice, frecvente din timpul domniei lui Heraclius, dar utilizate mai ales în perioada iconoclastă. Ultima parte a studiului, *"Imaginile celor două puteri (843-1453)"* se ocupă de modificările apărute în iconografie după anul 843, marcate de reintroducerea bustului lui Christos (apărut pe monede în timpul lui Justinian al II-lea) sau reprezentarea altor sfinți; tema încoronării sau binecuvântării împăratului de către Isus Christos; subordonarea împăratului față de puterea divină, subliniată cu mai multă forță în timpul dinastiei Paleologilor.

Catalogul monedelor bizantine din Muzeul Puig începe cu descrierea monedelor emise în timpul domniei lui Arcadius, acestea fiind clasate după cataloagele realizate de Ratto și Sabatier (colecția a fost constituită la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX). Sunt descrise 187 de exemplare, grupate după perioadele de domnie ale împăraților bizantini care au condus Imperiul până la sfârșitul secolului al XII-lea, după cum urmează: Arcadius - 17 ex., Theodosios al II-lea - 5 ex., Marcian - 1 ex., Pulcheria - 1 ex., Leon I - 3 ex., Leon al II-lea și Zenon - 1 ex., Zenon - 1 ex., Anastasius I - 6 ex., Justin I - 4 ex., Justinian I - 23 ex., Justin al II-lea - 6 ex., Tiberius al II-lea - 1 ex., Mauricius - 9 ex., Phocas - 4 ex., Heraclius - 13 ex., Constans al II-lea - 12 ex., Constantin al IV-lea - 5 ex., Justinian al II-lea - 1 ex., Leon al III-lea - 1 ex., Nikephor I - 1 ex., Leon al V-lea - 1 ex., Mihail al II-lea și Theophil - 3 ex., Theophil - 4 ex., Vasile I - 1 ex., monede anonime de bronz din sec. XI - 2 ex. (clasa A cu modul mic și clasa C),

Constantin al IX-lea - 1 ex., Constantin al X-lea - 3 ex., Roman al IV-lea - 1 ex., Mihail al VII - 2 ex., Nikephor al III-lea - 1 ex., Alexios I - 1 ex., Ioan al II-lea - 1 ex., Manuel I - 18 ex., Andronic I - 2 ex., Isaac al II-lea - 22 ex. Se impune precizarea că în colecția Muzeului Puig sunt reprezentate majoritatea nominalurilor emise în Imperiu între sfârșitul secolului al IV-lea și sfârșitul secolului al XII-lea. Cea mai mare parte a acestora a fost bătută în atelierele orientale, dintre care se detașează net cel din Constantinopol (90 ex.), iar cu o pondere mult mai mică atelierele din Nicomedia (8), Alexandria (7), Antiochia (6), Cyzic și Thesalonic (câte 3 ex.), Heraclea (2). În ceea ce privește atelierele occidentale, cele mai multe piese provin din atelierul de la Cartagina (27) și, cu un procent mai mic, de la Syracuse (10), Ravenna (8), Roma (6), Milano și Neapole (câte 1 ex.), în timp ce în 14 cazuri atelierul nu a putut fi determinat.

De subliniat faptul că publicarea catalogului monedelor bizantine din Muzeul Puig constituie o importantă inițiativă, care pune în valoare, pentru prima oară, colecția unui muzeu de provincie, venind astfel în sprijinul activității cercetătorilor din domeniul numismaticii în general, al celei bizantine în special. Totodată, pe lângă studiile amintite anterior, volumul este completat cu o bogată ilustrație și o bibliografie sumară pentru fiecare problemă abordată. Nu în ultimul rând amintim condițiile grafice de excepție în care a apărut volumul, precum și calitatea imaginilor care ilustrează atât studiul d-nei Cécile Morrisson, cât și catalogul monedelor bizantine din Muzeul Puig.

(Manuela Dobre)